

61. Småtryck
Kc (Ref. smatr.)

Aberg

Ex A Berg
Historia

om

**Konung Gustaf III:s
mord**

på

Maskeraden i Stockholm,

natten emellan den 16 och 17 Mars 1792.

Priset är 4 fl. Banks.

Stockholm.

Tryckt hos P. G. Berg, 1843.

Efter den tappre, men för mycket vågsamma Swenska Konungen Carl XII:s död, hade riksrådet, hwilket bestod af Sveriges mäktigaste och mest ansedda män, ej försummat att instränka Konungens makt till den grad, att nästan ingenting af betydhet kunde beslutas utan riksrådets samtycke. Det snart öfvermodigt blifna riksrådet hade förstått att tillwälla sig nästan hela den högsta makten, och en Swensk monark's majestät hade således förvandlat sig till en blott skugga, och med all den yttre glans som omgaf fursten, war en Swensk Konung då för tiden ej mer än en doge i Venedig, hwilken stod under den stolta, öfvermodiga adelns förmynderskap, och som ej kunde handla annorlunda än såsom en myndling, hwilkens förmyndare med swartsjuka bewakar dennes alla företag.

Gustaf, en af Carls efterträdare, war redan såsom Kronprins, och sedan han såsom mognande yngling börjat bedöma sakernas ställning, i tyfhet uppbragt öfwer det stolta rådets ingrepp, öfwer

den oädla behandling, med hwilken detsamma bemött hans godsinnaede fader, och öfwer Kongl. mak- tens inifränkning. Hans driftiga själ utkastade redan då för tiden i hemlighet en plan att störta det stolta riksrådet, men beklåda honom sjelf med en majestätet wärdig makt. Då han uppsteg på thronen syntes likwäl hans hjerta hysa ingenting mindre än stolthet och ärelöshet; för riksråden syntes hans ytterst smidiga wäsen, hans förtrollande wän- lighet och mildhet samt hans anspråkslösa, angenäma seder wara den säkraste borgen att han, lika så stilla som hans företrädare, skulle bära det aldriga oket, och aldrig trakta efter regeringstyg- larne, dem de så länge warit wane att föra.

Med beundranswärd kraft och utmärkt kloshet gick likwäl Gustaf utan uppehåll det dolda målet till möte. Han förstod att småningom förwärfwa sig de bästa och driftigaste officerarnes tillgifwenhet, och detta ej allnast bland hufwudstadens militär, utan äfwen wid de i landskapen besintliga regemen- ten: Konungens bröder inwigdes i hemligheten, och dessa måste i landskapen tillwägabringa oroligheter, hwilka genom sin offentlighet wäl gäfwro riksrådets uppmärksamhet en riktning, men på intet sätt skadade Konungen, som wid alltsammans syntes iakt- taga den största liknöjdhet. Gustaf hade imellertid

gjort sig försäkrad om de i hufvudstaden förlagda tropparnes tillgifwenhet; den afgörande dagen, den 19 Augusti 1772, kallades; aftonen förut war en lysande bal på hofwet, och Konungen, hwilken syntes helt och hållet öfwerlemnna sig åt det för handen warande nöjet, lät ingen ana, att redan den inbrytande dagen skulle bli wittne till en händelse, hwilket helt och hållet förändrade sakernas ställning i Sverige, störtade riksrådet, och instränkte den stolta adelns oligarki inom behöriga gränser.

Sent på natten hördes den bullrande musiken från den lysande hof-festen, till des den ändtligen förstummades af morgonrodnaden. Dagen inbröt i Stockholm, och allt gick sin wanliga gång. Sednare på morgonen steg konungen till häst och gjorde en promenad, för att dymedelst gifwa de mest uppenbara bewis på sin opartiskhet. Då han från promenaden återkommit till slottet, begaf han sig till det församlade riksrådet, och upptog med flit ett ämne, som, enligt hitintills bestående förhållanden, nödwändigt måste föranleda till stridigheter imellan honom och de trotsiga riksråden. Konungen lmnade rådsalen, och med detsamma gafs tecknet till revolutionen. Dmgifwen af ett antal officerare begaf sig Konungen till tropparne, och begärde deras werksamma deltagande i en revolution, som fädernes-

landets bästa fördrade, wann dem utan motstånd, lät taga wärjorne af de få äldre officerare som wägrade det, men tro- och huldhetsed' af alla öfrige, förkunnade det församlade, högst bestörta riksrådet arrest, lät fungöra den nya konstitutionen, försäkrade folket om sina faderliga affigter, och lyckades att få konstitutionen godkänd. De narrade riksråden, hwilka under lugna ansigten dolde sin förargelse, beröfwades all makt, och det Kongl. anseendet återställdes på deras bekostnad.

Under de första åren af sin regering sökte Gustaf af alla krafter att befrämja rikets wäl; men småningom förleddes han af en gränslös äregirighet till många okloka handlingar, hwilka ej kunde medföra annat än bedröfliga följder för Sverige; missnöjda saknades icke; hatet af de Adelsmän, hwilkas stolthet Gustaf genom den utförda revolutionen i så hög grad fränkte, waktade med ny styrka; en sammansvärjning af flera Adelsmän bildade sig, och en medlem af denna war Ankarström. Konungens död beflöts, och mördarens roll föll på Ankarström, hwilken lågade af hämd och enskildt hat.

Ankarström härstammade från en ansedd familj, hans far hade varit Öfwerste-Lieutenant. Andå till åtta års ålder förblef han i sina föräldrars hus, men fläckades då till Upsala, för att bibringas nö-

diga skolstudier; kom, sedan han wid 15 års ålder förlorat sin far, såsom page till Kongl. hofwet, blef under-officer wid lifregementet och sedermera fändrik wid lifgardet. År 1783 tog han affsed, gifte sig med ett fruntimmer af god familj, och nedfatte sig på landet, der han arrenderade ett adeligigt gods.

Här invecklade han sig i en rätttegång med godsägaren rörande arrendet, nedlade den likväl genom en förlikning, asträdde sedermera godset, och återwände år 1790 till Stockholm. Uppretad öfwer regeringens åtgärder, dem han i en rättsfråga nödgats underkasta sig, och redan förut misnöjd med den gamla konstitutionens fullstörtande, föranelledes Ankarström af sin passionsfulla och dystra karakter, att i hemlighet förpligta sig att genom Konungens mord hämnna sig och fäderneslandet.

Derpå förenade han sig med flera misnöjda bland adeln, på hwilken ymnig tillgång fanns. Synnerhet blefwo grefwarne Horn och Ribbing samt Öfwerste-Lieutnanten Liljehorn, jemte andra, medlemmar af en sammansvärjning, hwilken andades den rysligaste hämdgirighet mot Konungen. I sina hemliga sammankomster beslöto de, att Konungen skulle mördas med dolk eller pistoler.

Hatet, det blinda raseriet, som de sammanswurne hyste emot Gustafs person, gick så långt, att då fråga uppstod, hwilken skulle åtaga sig mordarens roll, förklarade både Ankarström och Ribbing sig dertill beredwilliga, ja till och med stridde om detta rysliga företräde. De sammanswurne fastade härpå lott; denna föll på Ankarström, som med glädje beredde sig till utförandet af detta bofstreck.

Sedermera öfwerenskommo de sammanswurne, att mordet skulle verkställas wid tillfälle af en stor folksamling. Man hoppades att på detta sätt kunna lättare nalkas Konungen, och måhända insåg man äfwen möjligheten att lättare undkomma och förblifwa dold.

Just nu hade Konungen sammankallat en Riksdag i Gesle, och de sammanswurne ilade dit, för att påskynda Konungens fall. Men hwarken stället eller omständigheterna woro gynnande, mordanslagets verkställande måste således uppskjutas till en annan gång. I sitt brottsliga förehafwande styrktes de likwäl ännu mera genom några riksdagsbeslut, hwilka allenast erinrade om Konungens oinskränkta makt, och om den förödmjukade adelns wansmakt. De återwände till Stockholm.

Den 16 Januari 1792 befunno de samman-
 swurne sig i sällskap med hwarandra på operan;
 Horn och Ankarström funno tillfälle att taga plats
 i en hemlig gång, genom hwilken Konungen pläga-
 de begifwa sig till spektaklet. Men just denna dag
 walde Konungen en annan wäg.

Twenne dagar derefter sökte de samman-
 swurne änyo att wid spektaklet verkställa sitt förehafwande,
 ehuru äfwen denna gång förgäfwes.

Till och med på en maskeradbal, som fort der-
 efter inträffade, måste bostyckets verkställighet än-
 nu en gång uteblifwa, emedan den war så ringa
 besökt, att i den stora salongen kunde hwar och en
 af de närwarande lättare urskiljas, än wid en me-
 ra sammanträngd massa af menniskor.

Mars månad år 1792 inföll. Natten emellan
 den 16 och 17 i berörde månad skulle en stor maske-
 radbal hållas i Opera-salongen, och de samman-
 swurne bestämde detta tillfälle till mordets utförande.

Nedan hade aftonen af denna olyckliga dag in-
 brutit; flokkan war 10. Samlingen war ganska talrik,
 lokalen förträffligen upplyst och liflig musik klingade
 från orkestern; allt andades glädje och munterhet.
 Ännu hade likwäl Konungen ej infunnit sig.

Just som Konungens kammartjenare skulle klä
 honom till denna bal, föllo monarkens ögon på ett

bref med utanstrift: "Till Hans Maj:t Konungen, hemligt och af wigt." Af nyssikenhet tog Gustaf breswet och betraktade utanstriften, men fastade det slutligen liknöjdt åter på nattduksbordet. Måhända af tanken att söka igenkänna handstriften, eller af någon annan bewekelsegrund, nog af, Konungen tog ånyo breswet, öppnade det, och fann deri en på franska språket författad warning för en sammanswårjning, hwilkens medlemmar beslutit att mörda honom på balen samma aften. Breswet war utan understrift; men man upptäckte sedermera att Liljehorn war desß författare. Om Konungen låtit warna sig af desß rader, så är det ganska sannolikt att hans lif blifwit räddat, emedan antingen hade wid anställd undersökning den skändliga sammanswårjningen blifwit upptäckt, eller ock hade, efter så många mislyckade försök, de sammanswurne förlorat modet. Ty att något werkligen war åfärde, som hotade Konungens lif, det wiste Gustaf redan förut, och erhöll ännu ytterligare bekräftelse derpå genom det anonyma breswet. Men fruktan war främmande för Konungens hjerta. Utan att låta märka den ringaste förlägenhet, meddelte han de närwarande breswets innehåll, och förklarade, att han det oakadt ej skulle uteblifwa från masseraden, och att det ej en gång wore honom wärdigt att

ändra sin föresatts; desutom var biljetten utan underskrift och förtjente af denna orsak ej att tros, emedan Konungen wiste sig ej hafwa förolämpat någon, och hoppades derföre wara säker ibland sina undersåter. Men om ett mord verkligen stämpades emot honom, så kunde han likwäl ej skydda sig emot dessa brottslingar, hwilka på hwarje annat ställe kunde ånyo träffa honom.

Redan hade flockan slagit 11; de sammanswurne woro redan på stället, och hade länge med ångslan afbidat Konungens fördröjda ankomst.

Gustaf, bestämd till offer för några skurfars hat och hämd, rådfrågade allenast sitt modfulla hjerta, och insann sig verkligen på maskeradbalen. Han kom i sällskap med Friherre v. Eßen, på hwilfens arm han stödde sig, ingick med denne i en loge, och sedan han ditkommit sade: att han alldeles icke irrat sig, då han ej fruktade någon fara för sitt lif, emedan, om något dylikt anslag warit å bane, så skulle det redan blifwit utfördt emot honom.

Derefter maskerade sig både Konungen och Friherre von Eßen samt begåfwo sig ned i salongen; men några ögonblick derefter fann Konungen sig omringad af en mängd masker, hwilka trängde sig på honom. Genast derpå klappade en af de sam-

manswurna (Grefve Horn) honom på axeln och sade: "God natt, mask."

Detta war för Ankarström det aftaldta tecknet, hwarmed Konungen skulle utmärkas. Genast derpå lofsade Ankarström en med kulor och skrot laddad pistol, medelst hwilket skott Konungen sårades i ryggen.

För att lätta mördarens försvinnande bland mängden, ropades af de sammanswurna: eld! eld! Men, under den derigenom uppkomna förwirring, blef man snart warse det verkliga föremålet för detta rysliga uppträde.

Så snart Konungen erhållit det mördbande skottet, hwilket inträngde djupt i waka lifwet, ådagalade han samma själsnärwaro som han så ofta wisat sig äga på slagtfältet och i åsyn af döden. Ehuru han genast kände att såret sannolikt war dödligt, widtog han ändock de bästa försigtighetsmått. I följd af hans på stället utdelta befallningar, blefwo dörrarne till operahuset stängda, och ingen fick lemna salongen utan att förut ha demasserat sig och uppskrifwit sitt namn i dertill genast anskaffade böcker. Åfwen afgingo ordres om tullportarnes tillslutande under trenne dagar.

Daktadt sitt dödliga sår hade Konungen ännu så mycken styrka qwar, att han kunde gå in i ett

närbeläget rum och sätta sig på en der stående soffa. Här ådagalade han äfwen ett wißt lugn, under det han samtalade med de omkring honom samlade hofherrarne.

Under detta hade första förbindningen stett; läkarne, öfvertygade om faran af såret, kunde söga hopp meddela; och ännu mindre gaf Konungen sig sjelf.

S ändamål att upptäcka deltagarne i denna skändliga komplot, företogs undersökningen genast följande dagen. Upptäckten stredde likwäl snarare än man skulle funnat förmoda. Ankarström hade nemligen, utom twenne skarpt laddade pistoler, äfwen försett sig med en stor tweäggad knif, med hvilken han ämnade mörda Konungen, i händelse stötet mislyckades. Men, efter fullbordad gerning, hade mördaren låtit knifwen falla på golfwet, och derigenom att en knifsmid sade sig hafwa förfärdigat densamma på beställning af Ankarström, kom man snart mördaren på spåren. På dessa anledningar blef Ankarström genast häftad, och wid första förhöret erkände han otvunget det begångna mordet.

Lika hastigt fick man weta hwilken författat den anonyma biljetten; och ehuru Ankarström ståndaktigt wågrade att uppgifwa namnen på sina medbrottslige, bleswo de likwäl snart kända. En af

dem, Grefwe Bjelke, intog förgift och fanns död, då makten skulle arrestera honom.

Under det den beklaganswärde Konungen led otroliga plågor på sjuksängen, men likwäl ådagalade den mest sällsynta ståndaktighet, yttrade hufvudstadens invånare högt sin affky emot den sårade Konungens mördare. Att den operation, hwilken Konungen måste underkasta sig, ej kunde wara annat än i högsta grad plågsam, kan lätteligen finnas deraf, att allenast twenne spikändar kunde framdragas ur såret; men allt det öfriga qwarblef i kroppen. Wid allt det kropsplågsamma lidande, hvarmed Konungen nu plågades, bibehöll han likwäl lugnet af en själ, som föraktar lifwets plågor, och som icke fruktar döden. Ända till sista dagen, då hans annalkande upplösning ej mer kunde betwiflas, dikterade han flera bref och underskref förordningar, som skulle bli gällande efter hans död. Ja, på sin dödsbädd gaf han sin son och efterträdare, Gustaf IV Adolf, de wisaste råd, och bad om ett lindrigt straff för sin mördare, så widt lagarne det tillät, och fullkomlig estergift af allt straff för dennes medbrottelige. Till och med den 29 Mars underskref han med lugn fattning förordningen om hans sons utropande till Konung. Samma dag föll han i en slummer och afled under densamma.

På tryckeriet i huset N:o 9 wid Stora Badstugugatan å Söder, samt hos de fleste Bokbindare i Stockholm och landsorterne, säljas:

Den nya Högsgummans Wisa

på årsdagen af Hans Maj: Konungens

Tjugufemte regeringsår.

Denna wisa är en fortsättning af den gamla Högsgummans historiska teckning af Sveriges Konungar från Fredrik I till närwarande tid.

Priset är 2 fl. B:ko.

Spökhistorier.

N:o 1. Spöket på Widtsköle Slott i Skåne.

— 2. Andesyner i S:t Johannis kyrka i Stockholm och i Lofö kyrka wid Drottningholm.

Under Konung Gustaf III:s tid sökte de utmärkaste män, som här äro namngifna, att lyfta förhänget till andewerlden och skåda in i det tillkommande, och uti dessa mystiska tillställningar, hwilka här äro beskrifne, fann sselfwa Konung Gustaf III ett nöje att deltaga.

Priset är 4 fl. B:ko.

Keisarwålnaden.

En spökscen, Skärthorsdagsnatten.

Priset är 4 fl. B:ko.
